

Bir Yarışma Örneği: Çok Evlatlılar Müsabakası

Makbule Sarıkaya*

Türkiye Cumhuriyeti, kuruluşundan itibaren uzun savaşlardan sonra azalan ülke nüfusunu hem nitelik hem de nicelik olarak arttırmak amacıyla çalışmalar başlatmış ve sağlıklı ve zinde ideal Cumhuriyet kuşağının yetiştirilmesini hedeflemiştir. Bu bağlamda konuyla ilgili halkın bilinç düzeyini arttırmaya çalışmış, örnekler ile onları çok çocuklu olmaya teşvik edecek çeşitli etkinlikler düzenlenmiştir. Bu etkinliklerden biri de Haziran 1921'de kurulan Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti'nce düzenlenen Çok Evlatlılar Müsabakasıdır. Cemiyet, Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren benimsenen çocuk davasının başarıya ulaşmasında, ailelerin çok çocuğa sahip olmasını teşvik ederek ülke nüfusunun arttırılmasında etkin rol üstlenmiş ve konuyla ilgili faaliyetlerini *Gürbüz Türk Çocuğu* dergisinde halk ile paylaşmıştır. Bir anne ve bir babanın sağlıklı çocuklarından oluşan çekirdek ailelerin topluma örnek olarak sunulduğu çok evlatlılar yarışması bu gayretin aktif bir uygulaması sayılabilir. Toplumun her kesiminden ailelerin katılabileceği yarışmada, tüm bireyleri sağlıklı ve hayatta olan aileler yarışmış, onların öyküleri halka ulaştırılmıştır. Katılımcılardan istenen bir fotoğrafın yanında yarışmaya ilişkin bilgiler de istenmiş; aile üyelerinin her birinin isim, doğum tarihi, doğum yeri, hastalık geçirip geçirilmediğine ve meslek ve işlerine ilişkin sorular sorulmuştur. 1926 tarihli "Çok Evlatlılar Müsabakası"na ilişkin ilanda; "Çok evlatlılar Müsabakasına iştirak etmek için yukarıdaki cetvel mucibince bir liste tertip etmek ve ailece büyük kıta bir fotoğraf göndermek kafidir. Yalnız yanlışlığa mahal vermemek için her türlü izahatın okunaklı bir yazı ile yazılması ve fotoğraftaki resimlerin kimlere ait olduğunun bildirilmesi lazımdır." denilerek istenenler belirtilmiştir.

Gürbüz Türk Çocuğu'nda, "Çok Evlatlılar Müsabakası Başladı"¹ ve "Çok Evlatlılar Müsabakasına İştirak Ediniz"² başlıkları ile yarışma duyuruları yapılmıştır. Türkiye'nin her

---

* Dr. Makbule Sarıkaya
İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, Malatya.
tarih1923@hotmail.com

¹ "Çok Evlatlılar Müsabakası Başladı", *Gürbüz Türk Çocuğu*, III, Aralık 1926, s. 34.

yerinden başvurulacak bu yarışmalar genellikle başkent Ankara’da yapıldığından Ankara’dan yarışmaya katılmak isteyenlere kolaylıklar sağlanmıştır. Örneğin beş ve beşten fazla çocuk sahibi olup Ankara’da bulunan ailelerden müsabakaya girmek isteyenlere, adres, gün ve saat belirleyip bildirdiklerinde, Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti kendi fotoğrafçıları göndermiş ve parasız çekim yapma imkanı sunmuştur.³ Cemiyetin merkez şubesinin yanı sıra kendi olanakları ölçüsünde diğer şubelerin de düzenleyebileceği bu yarışmanın katılım şartları aynı olup⁴ baba, anne ve bütün çocukların toplu olarak çekildikleri fotoğrafları ve onlara ait bilgileri şubeye göndermeleri yeterli görülmüştür.

Yarışmaya başvurup kazananlara uygun ödüller verilmiş⁵ ve bu ailelerin grup halindeki fotoğrafı *Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi*’nde yayınlanmıştır. Yarışmayı kazanan ailenin tüm üyelerinin yer aldığı fotoğrafta verilen numaralar ile baba, anne ve doğum sırasına göre çocukların sıraları belirtilmiş ve fotoğrafın altına isimlere ve sağlık durumlarına ait bilgilere yer verilmiştir. Yarışma sonuçları duyurulurken, yeni katılacaklara örnek olacak şekilde sunulmuş ve bu sonuç listelerindeki gibi bilgilerin okunaklı bir yazı yazılmış ve verilen bilginin fotoğraftaki hangi kişiye ait olduğunun açık ve anlaşılır şekilde doldurulmuş olması hususlarına dikkat çekilmiştir.

Yarışmaların sonucu, dokuz çocuklu Sıtkı Efendi örneğinde olduğu gibi şu şekilde duyurulmuştur: “*Dokuz çocuklu Büyük Millet Meclisi Memurlarından Sıtkı efendi ailesi zeka ve faaliyetleriyle maruf olan Türkiye Büyük Millet Meclisi salon memuru dilsiz Sıtkı Efendi bu nüshamızda Çok Evlatlılar Müsabakası’na ilk olarak iştirak etmiştir*”⁶ denilerek ailenin grup halindeki fotoğrafında Sıtkı Efendi ve eşinin altı erkek, üç kız evlatları yer almıştır. Baba Kars 1288 (1871/2) ve anne İstanbul 1300 (1882/3) doğumlu olan ailenin çocuk üyelerinin isimleri, doğum yerleri ve tarihleri, hastalık geçirip geçirmedikleri, meslek ve işleriyle ilgili soruların yer aldığı tablo verilmiştir. Bu tabloda verilen bilgiye göre; çocukların doğumlarında genel olarak 2 yıl aralık olduğu, küçük yaşlarda salgınlardan etkilenmelerine rağmen önemli bir hastalık geçirmedikleri, yetiştirilen tüm çocuklara eğitim imkanı sağlanarak çocuklardan birinin yüzbaşı, diğerlerinin lise veya ilkokulda öğrenci oldukları görülmektedir. Tüm

² “Çok Evlatlılar Müsabakasına İştirak Ediniz”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, IV, Ocak 1927, s. 4; “Çok Evlatlılar Müsabakası”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, IV, Ocak 1927, s. 32; “Çok Evlatlılar Müsabakası”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, V, Şubat 1927, s. 26.

³ “Ankara’da Bulunup da Bu Müsabakaya Girmek İsteyenlere Kolaylık”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, III, Aralık 1926, s.36.

⁴ “Bursa’nın En Çok Çocuğu Olan Aile Hangisidir?”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, XXIII, Ağustos 1928, s. 16.

⁵ *Gürbüz Türk Çocuğu*, X, Temmuz 1927, s.40.

⁶ “Dokuz çocuklu T.B.M.M. Memurlarından Sıtkı Efendi Ailesi”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, III, Aralık 1926, s. 35.

çocuklarının hayatta olduğu belirtilen ve mümtaz bir Türk ailesi olarak sunulan aile, ev hanımı bir anne ve memur bir babanın çok sayıda sağlıklı çocuklarından oluşmaktadır. Bu aile sadece sayısal yönüyle değil aynı zamanda dönemin sosyo-ekonomik koşullarında çocuklarına sunduğu eğitim etkinliğiyle de örnek niteliktedir.

Çok çocuklu aileleri maddi ve manevi yardımlarla destekleyen⁷ Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin katkısıyla sürdürülen yarışmaya ilişkin her tür ilan, açıklama ve sonuç bildirimleri *Gürbüz Türk Çocuğu*'nda yayınlanmıştır. Derginin desteği ve aracılığı ile düzenlenen Çok Evlatlılar Yarışması, çocuklu ailelerin teşvikini sağlamakla birlikte, çok çocuklu aileyi destekleyen bilgi, açıklama ve sunumlarla toplumsal bilinçlenmeyi de arttırmayı amaçlamıştır. Mesela; “Vatanın pek şerefli ve pek kıymetli bir ailesi” başlıklı yazıda,⁸ bir ana ve bir babadan vatana on bir gürbüz çocuk verilmesi takdir edilerek, yarışmayı kazanan Mehmet Ağa-Habibe Hanım ailesinin fotoğraflarının altında onların sıhhatli ve gürbüz çocuklarına ilişkin bilgi verilmiştir. Yine on bir çocuğun annesi Habibe Hanım'ın Türk ailesine önerilerini sunduğu mektubu, çocuk yetiştirmek suretiyle milli nüfusun arttırılmasına katkıda bulunulmasına dair çağrı ve çocuklarının ona verdiği ulvi mutluluk, fotoğraf altında: “*Bütün Türk ailelerini çocuklarının çocuklarını gürbüz yetiştiren bu Habibe Hanım Mehmet Ağa ailesi gibi mesud görmek isteriz.*”⁹ ifadesi ile verilmiş ve benzerlerinin yayınlanması sürdürülmüştür.¹⁰

Yarışmayı kazanan aileye ait başka bir fotoğrafın altında yer alan bilgide; “*vatanın mesnedi evlatlarıdır. Nüfusumuzun kesreti istikbalin en büyük mübeşşiridir. Bu sebeple çok çocuklu aileler bizce vatani vazifelerini yapan muhterem vatandaşlardır. İşte size dokuz çocuk babası bir vatandaş: Erzurum dokuz numaralı tetkik hesabat komisyonunda ikinci sınıf muamelat memuru Elazığlı Mehmet Salih efendi. On bir çocuğu olmuş, ikisi vefat etmiş, dokuzu kalmış hepsi de sağlam ve sıhhatli çocuklardır.*”¹¹ denilmiştir. Böylece çok sayıda

⁷ *Gürbüz Türk Çocuğu*, XXIX, Şubat 1929, s. 25.

⁸ “Vatanın Pek Şerefli pek Kıymetli Bir Ailesi”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, VII, Nisan 1927, s.30.

⁹ “Habibe Hanımın Mektubunu Fahr ve Memnuniyetle Derç Ediyoruz”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, VII, Nisan 1927, s. 31-32.

¹⁰ “Dokuz çocuklu T.B.M.M. Memurlarından Sıtkı Efendi Ailesi”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, III, Aralık 1926, s. 34-35; “Vatanın Pek Şerefli Pek Kıymetli Bir Ailesi -Açılan Çok Evlatlılar Müsabakasına İkinci Olarak İştirak Eden Mehmet Ağa ve Habibe Hanım Ailesi”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, VII, Nisan 1927, s. 30-33; “Habibe Hanım Bu Seferde Bütün Ailesiyle Çektirdiği Daha Kıymetli Bir Resim” *Gürbüz Türk Çocuğu*, VIII, Mayıs 1927, s. 30; “Umumi Tahrir Defterlerine Şeref ve İftihar Veren Bir Sahife:Refet Bey Ailesi”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, XIII, Ekim 1927, s. 6; “Dokuz Çocuk Babası Bir Vatandaşımız: Mehmet Salih Efendi” *Gürbüz Türk Çocuğu*, XIX, Nisan 1928, s.11

¹¹ “Dokuz çocuk babası bir vatandaşımız. Mehmet Salih Efendi”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, XIX, Nisan 1928, s. 11. (ekte)

çocuğa sahip ve halkın içinden bir aile modeli sunularak çocuk davası ve nüfus siyaseti desteklenmiştir.

Aynı zamanda Gürbüz Türk Çocuğu’nda istikbalin çocuklarının niteliğine ilişkin sorulan “Vatanı bu iki çocuktan hangisine teslim edersiniz?”¹² sorularıyla bir tarafta sağlıksız diğer tarafta gürbüz ve sağlıklı bir çocuk resmi ile ona ait bilgiler verilerek okuyucunun dikkati çekilmiştir. Devamında “çocukları sıhhatli ve gürbüz yetiştirmek için neler yapalım?” sorusuna ilişkin açıklamalarla ailelere çocuk yetiştirerek vatana hizmet edecekleri bilinci verilmeye çalışılmıştır. Çocuk Niçin Sevilir¹³ sorusuna aranan cevapta çocuk yetiştirilmesi bir milletin ilerlemesindeki en önemli güç olarak görülmüştür.

Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk yıllarından itibaren çocuk, yepyeni ve dinamik bir ulusun yaratılması yolunda aşılması gereken 1920’li yılların sıhhi, sosyo-ekonomik ve eğitsel sorunlarının çözümünde olduğu kadar, ülkenin istikbali davası ve nüfus siyasetinin de anahtarı konumuna gelmiştir. Bu bağlamda 1926’dan itibaren geleneksel hale getirilen yarışmalarla sağlıklı ve zinde çocuklara sahip aileler desteklenerek toplumsal bir sosyalizasyon yaratılmış, hem nitelik hem de nicelik yönünden güçlü bir Türk milleti hedefine ulaşılması¹⁴ için halk bilinçlendirilmiştir. Böylece genç ve üretken nüfusunu kaybetmiş, ekonomik yapısı bozulmuş, sağlık hizmetleri yetersiz, sosyo-kültürel faaliyetler ve eğitim alanında eksikleri bulunan ülkede, gerekli bilgi ve yeterliliğe sahip, tam donanımlı, zihnen ve bedenen sağlıklı aydınları yetiştirilmesi sağlanmasında bu tür yarışmaların da katkısı olmuştur.

Kaynaklar

“Ankara’da Bulunup da Bu Müsabakaya Girmek İsteyenlere Kolaylık”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, III, Aralık 1926, s. 36.

“Bursa’nın En Çok Çocuğu Olan Aile Hangisidir?”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, XXIII, Ağustos 1928, s. 16.

“Çok Evlatlılar Müsabakası Başladı”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, III, Aralık 1926, s. 34.

“Çok Evlatlılar Müsabakası”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, IV, Ocak 1927, s. 32.

¹² *Gürbüz Türk Çocuğu*, IV, Aralık 1926, s. 24.

¹³ Sabiha Zekeriya Hanım, “Himaye-i Etfal’den Neler Bekliyoruz”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, XXI, Haziran 1928, s. 8-9,

¹⁴ Şevket Süreyya, “Çok Nüfuslu Anadolu”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, LXVII- LXVIII, Nisan 1932, s. 20-22.

“Çok Evlatlılar Müsabakası”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, V, Şubat 1927, s. 26.

“Çok Evlatlılar Müsabakasına İştirak Ediniz”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, IV, Ocak 1927, s. 4.

“Dokuz Çocuk Babası Bir Vatandaşımız: Mehmet Salih Efendi” *Gürbüz Türk Çocuğu*, XIX, Nisan 1928, s. 11.

“Dokuz çocuklu T.B.M.M. Memurlarından Sıtkı Efendi Ailesi”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, III, Aralık 1926, s. 34-35.

“Habibe Hanım Bu Seferde Bütün Ailesiyle Çektirdiği Daha Kıymetli Bir Resim” *Gürbüz Türk Çocuğu*, VIII, Mayıs 1927, s. 30.

“Habibe Hanımın Mektubunu Fahr ve Memnuniyetle Derç Ediyoruz”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, VII, Nisan 1927, s. 31-32.

“Umumi Tahrir Defterlerine Şeref ve İftihar Veren Bir Sahife:Refet Bey Ailesi”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, XIII, Ekim 1927, s. 6.

“Vatannın Pek Şerefli Pek Kıymetli Bir Ailesi -Açılan Çok Evlatlılar Müsabakasına İkinci Olarak İştirak Eden Mehmet Ağa ve Habibe Hanım Ailesi”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, VII, Nisan 1927, s. 30-33.

Gürbüz Türk Çocuğu, IV, Ocak 1926, s. 24.

Gürbüz Türk Çocuğu, X, Temmuz 1927, s. 40.

Gürbüz Türk Çocuğu, XXIX, Şubat 1929, s. 25.

Sabiha Zekeriya Hanım, “Himaye-i Etfal’den Neler Bekliyoruz”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, XXI, Haziran 1928, s. 8-9.

Şevket Süreyya, “Çok Nüfuslu Anadolu”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, LXVII- LXVIII, Nisan 1932, s. 20-22.

دوقوز چوجوق باباسی برونداشمز : محمد صالح افندی

وطنك مستدی اولادلریدر . نفوسمیزك كثری استقبالك اك بوبوك مبریدر . بوسدیه چوق چوجوقلی عالمه لر بزجه وطنی وظیفه لرخی یاپان محترم وطنداشلردر . ایشته سزه دوقوز چوجوق باباسی برونداش : ارضروم دوقوز نومرولوندیق حسابات قومیسوینده ایکنجی صنف معاملات مأموری العزیزلی محمد صالح افندی . بوبوك چوجوق برنجی ، کوچوك چوجوقلر ایکنجی زوجه سینددر . اون بر چوجوقی اولمش ، ایکیسی وفات ایش ، دوقوزی قالمدر . هبسی ده صاغلام وصحتلی چوجوقلردر .

بر اورتو . زوالی به بوتون کیجه بویله طوبراق اوستنده کیجه له مش !
کیجه یاتازدن اول بوتون یورغونلقلرینه رغماً ؛ حیوانلری دوشون ، حیوانلرینک التي قورولایان ونم آلماسین دیبه آتارینه آغاجدن ، تحتدن کره و دت یاپان کوبیلریمز ، چوجوقلری و کندیلری ایچون بو قدر چق بردقی چوق کورمکده و یامامقده اولدقلری بیلیوردم . حاجی اغاده زنتکین اولماسنه رغماً دیگر کوبیلر کی چوجوقلرینه اعتنا ایتمه بوردی . متأثر اولدم . اودایه چقدیغمده کوبیلرده کلشدی . بو قصورلری و چوجوقلرینه قارشى پادقلری قیدسزقلاری سوبلدم . بری دیدی که :
— دوغریدر افندی ، زده چوجوگك سرمایه سی برتسکه صور . چوجوق اوکوز تمه که باشلادیغمده قیمت پیدا ایدر .

کوبیلنک بو سوزلری نه قدر اچیدی . چوجوق برعائله ایچون ، مملکت وطن ایچون اک بوبوك سرمایه ، اک قیمتی خزینه در . چوجوگك قیمتی بیلن مملکتلرک نفوسی آرتمش ، اورلری جته دوتمشدر . محترم کوبولریمز ، چوجوغه اهمیت ویریکز . اوقق رراحتسزلفنده دوقتوره باقدیریکز ، اوکودلرینی طوتکز . بیومش درد بش چوجوقی اولان کوبولریمز ایشلرینک نه قدر دوز کون وزنتکین اولدیغنی دوشونورسه کر بوکاتوز تمکدن کندیکزی آلامازسکز . احتیازلرکزدده قیمتی یاردمچیلرکز اولماسنی ایستورسه کر چوجوقلرکزه داها به ایکن دقت ایدیکز . حیوانلرکزه ایدیکز کی اودا کزک التي تحته یاپیکز ، به لریکزی طوبراق اوزرنده اویوتما ییکز . دقت ایدیکز . به یونجه سنک قولوک قنادک اولاجقدر .

زاکبابی